

๑๘ มีนาคม วันท้องถิ่นไทย

เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2553 ที่ทำเนียบรัฐบาล นายสุชัย ใจสมุทร รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แถลงผลการประชุม ครม.ว่า ครม.เห็นชอบกำหนดให้วันที่ 18 มี.ค.ของทุกปี เป็นวันท้องถิ่นไทย ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอเนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องของการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวันดังกล่าวจะเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อการปกครองท้องถิ่นไทยและเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยมีสาระสำคัญตามที่กระทรวงมหาดไทยรายงานดังนี้

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้วางแนวทางการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง อีกทั้งต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน

2. รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประกาศเป็นหนึ่งในแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อหาต่อนหนึ่งว่า “...เร่งรัดการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มีการติดตามประเมินผลและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง” และนายกรัฐมนตรีได้กล่าวในโอกาสเป็นประธานเปิดการประชุมใหญ่สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย (ครั้งที่ 52) ประจำปี 2552 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2552 ความตอนหนึ่งว่า “...ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการกระจายอำนาจมาโดยตลอด เพราะเชื่อว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่สามารถ

ตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นกระบวนการสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้สัมผัสถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง...”

3. จังหวัดสมุทรสาครแจ้งว่าได้กำหนดจัดงานประเพณี “18 มีนาสุขาภิบาลท่าฉลอม” ณ เทศบาลนครสมุทรสาครซึ่งมีจุดกำเนิดมาจาก “สุขาภิบาลท่าฉลอม” สุขาภิบาลหัวเมืองแห่งแรกของไทย โดยงานดังกล่าวได้มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งเสนอแนวคิดในการกำหนดให้วันที่ 18 มีนาคมของทุกปี เป็น “วันท้องถิ่นไทย” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อการปกครองท้องถิ่นไทยและเพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

4. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้หารือร่วมกับสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2553 โดยมีมติร่วมกันในการนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณากำหนดให้วันที่ 18 มีนาคมของทุกปีเป็น “วันท้องถิ่นไทย”

5. เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ยกฐานะตำบลท่าฉลอมขึ้นเป็น “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ซึ่งมีความสำคัญ หลายประการ ประการที่หนึ่ง การเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเป็นการวางรากฐานการปกครองท้องถิ่นที่สำคัญยิ่งอันนำไปสู่การวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการที่สอง สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถเป็นกลไกการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน ประการที่สาม นับเป็นโอกาสอันดีในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มุ่งมั่นในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนให้หยั่งรากลึกในสังคมไทย

ประวัติท้องถิ่นไทย

ตามที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2553 มีมติเห็นชอบประกาศให้วันที่ 18 มีนาคมของทุกปีเป็น “วันท้องถิ่นไทย” ตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอมา เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงมีต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

ทั้งนี้ การกำหนดวันท้องถิ่นไทยให้ตรงกับวันที่ 18 มีนาคมของทุกปี มีแนวคิดมาจากการที่ จังหวัดสมุทรสาคร จัดงานประเพณี 18 มีนาคน สุขาภิบาลท่าฉลอม โดยมีจุดกำเนิดมาจากการที่สุขาภิบาลท่าฉลอมเป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย และมีการจัดงานเป็นประจำทุกปี

“สืบเนื่องจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำรัสในวันประชุมเสนาบดีภายหลังเสด็จฯ ประพาสเมืองนครเขื่อนขันธ์ ว่าโสโครกเหมือนกับตลาดท่าจีน (ท่าฉลอม) นี่คือจุดพัฒนาจนก่อกำเนิดสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย”

ท่าฉลอม เดิมเป็นตำบลหนึ่งอยู่ในการปกครองของอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนตรงข้ามกับตำบลมหาชัย ซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดสมุทรสาคร ในอดีตการคมนาคมระหว่างตำบลท่าฉลอมกับตำบลมหาชัยมีอยู่ทางเดียว คือต้องนั่งเรือข้ามแม่น้ำท่าจีนซึ่งมีท่าเรืออยู่หน้าเมือง จึงเป็นที่มาของเพลง “ท่าฉลอม กับมหาชัย” ที่ครูเพลงชาลี อินทรวิจิตร แต่งให้ ชรินทร์ นันทนาคร ร้องจนโด่งดังเป็นเพลงอมตะที่ชาวสมุทรสาครและคนทั่วไปรู้จักเพลงนี้เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันถนนและสะพานตัดข้ามแม่น้ำท่าจีนเชื่อมต่อถนนพระราม 2 ถึงท่าฉลอม จึงทำให้การคมนาคมมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

สุขาภิบาลท่าฉลอม ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระบรมราชโองการประกาศจัดตั้งสุขาภิบาลตลาดท่าฉลอม พร้อมกับพระราชทานชื่อนานว่า “ถนนถวายเป็นสุข” ซึ่งประชาชนชาวตำบลท่าฉลอมได้ร่วมกันสละที่ดินและเงินสร้างไว้ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2448 จนถึงวันนี้ก็นับเป็นเวลาได้ 106 ปี แล้ว

ย้อนอดีต ไปในปี พ.ศ.2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีพระราชดำริที่จะกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. (รัตนโกสินทร์ศก) 116 ขึ้น ภายหลังที่ทรงส่งคนไปศึกษาดูงานการปกครองในแถบประเทศยุโรป และได้เริ่มทำการทดลองศึกษาขึ้นในกรุงเทพมหานคร สุขาภิบาลนี้ในขั้นต้นให้มีหน้าที่ทำลายขยะมูลฝอย การจัดเก็บที่ถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะของประชาชนคนทั่วไป จัดการห้ามต่อปศุสัตว์หน้าอย่าได้ปลูกสร้างหรือซ่อมโรงเรือนที่จะเป็นเหตุให้เกิดโรค ขนย้ายสิ่งโสโครก และสิ่งรำคาญของมหาชนไปให้พ้นเสีย การบริหารงานของสุขาภิบาลกรุงเทพฯ นี้ ดำเนินการโดยข้าราชการทั้งหมด โดยมีเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้กำหนด เมื่อพิจารณารูปแบบการปกครองแล้วจึงไม่อาจกล่าวได้ว่า สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.116 เป็นการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนมิได้มีส่วนร่วมแต่อย่างใด เป็นการดำเนินการโดยข้าราชการและใช้จ่ายงบประมาณจากส่วนกลาง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งเสด็จประพาสเมืองนครเขื่อนขันธ์ (เมืองพระประแดง สมุทรปราการ) เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ร.ศ.124 ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพตลาดเมืองนครเขื่อนขันธ์สกปรกมาก และทรงมีพระราชดำรัสในที่ประชุมเสนาบดีว่า “โสโครกเหมือนกับตลาดท่าจีน” (ตลาดท่าฉลอม) จึงเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย รื้อนพระทัยมากทรงคิดหาวิธีร่วมกับ พระยาพิไชยสุนทร ผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาคร ทางพระยาพิไชยสุนทรจึงได้เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพ่อค้าชาวจีนในตลาดท่าฉลอมมาประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้ข้อสรุปว่าประชาชนและพ่อค้าชาวจีน ยินดีที่จะออกเงินซื้ออิฐปูถนน แต่ขอให้ทางผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ทำถนน โดยใช้แรงงานนักโทษทำการปรับพื้นดินและเก็บกวาดขยะมูลฝอยขนไปเททิ้งเป็นครั้งคราว โดยสมเด็จพระ

เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เสด็จออกตรวจการดำเนินงานก่อสร้างถนนในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ร.ศ.124 ถนนสายนี้ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้เรียกรักันเป็น จำนวนเงิน 5,472 บาท เป็นถนนปูอิฐกว้าง 2 วา ยาว 11 เส้น 14 วา และทรงมีพระดำริว่า ถนนสายนี้เป็นของราษฎรได้ลงทุนเสียสละเงินเป็นจำนวนมาก หากไม่มีแผนรองรับการซ่อมแซมไว้ให้ดีแล้วอาจชำรุดเสียหาย ทรงเห็นเป็นโอกาสที่ดีที่จะใช้ภาษีโรงงานให้เป็นภาษีสำหรับสุขาภิบาล จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานเงินภาษีโรงงานตลาดท่าฉลอมมาใช้ในการบำรุงท้องถิ่นในกิจการ 3 ประเภท คือ ซ่อมแซมถนน จุดโคมไฟให้มีแสงสว่างในเวลาค่ำคืน และจัดจ้างคนงานสำหรับกวาดขยะมูลฝอย

ข้อเสนอในการใช้ภาษีโรงงานนี้ ได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2448 จึงนับได้ว่าเป็นวันกำเนิดสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย โดยมีคณะกรรมการบริหารชุดแรกประกอบด้วย 1.หลวงพัฒนาการภักดี กำนันตำบลท่าฉลอม 2.ขุนพิจารณ์นรกิจ 3.ขุนพินิจนรการ 4.จันทัก 5.จันทศุข 6.จันทเน่า 7.จันทู๊ด และ 8.จันทโป๊ะ ผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชดำเนินมายังเมืองสมุทรสาครโดยทางรถไฟเพื่อทรงเปิด “ถนนถวายเป็น” ที่ประชาชนชาวตำบลท่าฉลอมมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันเสียสละเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ต่อมาจึงได้ถือเอาวันที่ 18 มีนาคม เป็นวันกำเนิดสุขาภิบาลแห่งแรกของไทย

